

**BABEŞ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR
MAGYAR IRODALOMTUDOMÁNYI TANSZÉK
HUNGAROLÓGIA DOKTORI ISKOLA**

DOKTORI DOLGOZAT

-rezümé-

**KORA ÚJKORI HAGIOGRÁFIA: MŰFAJOK, HAGYOMÁNYOK,
ÚJ MODELLEK**

**(OFFICIA ORATORIS ILLYÉS ANDRÁS LEGENDÁRIUMÁNAK
MÁRTÍRTÖRTÉNETEIBEN ÉS A KORA ÚJKORI SZENTEK LEGENDÁIBAN)**

Témavezető: Dr. Gábor Csilla, egyetemi tanár

PhD hallgató: Szilágyi Anna-Rózsika

KOLOZSVÁR

2012

Tartalomjegyzék

I.	Bevezetés.....	7
II.	Szenteokról szólva.....	12
	II.1. A szent és a szentkultusz a nemzetközi szakirodalomban.....	12
	II.2. A szent és a szentkultusz a hazai szakirodalomban.....	18
III.	Kontextus: társadalom és szövegkörnyezet.....	24
	III.1. Társadalom.....	25
	III.1.1. Illyés András és kora: katolikus-protestáns konfliktus és paphiány.....	25
	III.2. Szövegkörnyezet.....	29
	III.2.1. A bollandisták műfajmeghatározó tevékenysége. A kora újkori hagiográfia megalapozása.....	29
	III.2.2. Forrásszöveg: a kora újkori legendárium.....	38
IV.	Az officia oratoris a kora újkorban.....	54
	<i>IV.1. Ecclesia docet...: az egyház tanítása a mártírlegendákban és a kora újkori szenteokról szóló történetekben.....</i>	55
	IV.1.1. Egyház és mártírlegenda: az egyház dogmatikai tanításának fényében.....	56
	IV.1.2. Dogmatikai tanítások a mártírlegenda apológiáiban.....	57
	IV.1.2.1. Apológiák és tanítások a középkorban és a kora újkorban (kitekintés).....	57
	IV.1.2.2. Tanítások és ariánus válság a mártírlegendák apológiáiban.....	63
	IV.1.3. (Más) tanítás(ok), pontatlanság(ok)?.....	73
	IV.1.4. Mártírlegenda a kora újkorban.....	74
	IV.1.4.1. Katolikus hitigazságok. Újrahasznosított eljárások.....	74
	IV.1.5. Docere a kora újkori szentek legendáiban.....	75
	IV.1.6. Összegzés.....	81
	<i>IV.2. Delectare: a gyönyörködtetés eljárásai a mártírtörténetekben és a kora újkori szentek legendáiban.....</i>	83
	IV.2.1. A delectare (ki)alakulása: a kalendáriumoktól a legendáig (rövid műfajtörténeti kitérővel).....	83
	IV.2.2. A delectare a 'kora újkori' mártírlegendákban.....	85
	IV.2.2.1. Gyönyörködtet-e a 'kora újkori' mártírlegenda? Problémák, vélemények.....	85
	IV.2.2.2. Változatosság a mártírotság eseményeiben: a delectare alapja a mártírlegendákban?.....	86
	IV.2.3. Delectare: a gyönyörködtetés eljárásai a kora újkori szentek legendáiban.....	106
	IV.2.4. A gyönyörködtetés a movere szolgálatában.....	111
	IV.2.5. Összegzés.....	113

<i>IV.3. Movere: megindítás és meggyőzés a kora újkori mártírlegendákban és a kora újkori szentek legendáiban.....</i>	<i>116</i>
IV.3.1. Movere a mártírlegendákban.....	116
IV.3.2. Movere: megindítás a kora újkori szentek legendáiban.....	130
IV.3.3. Összegzés.....	133
Exkurzus.....	135
V. Konklúzió.....	163
VI. Szótár.....	167
VII. Könyvészet.....	173
VIII. Függelék.....	199

Kulcsszavak: kora újkori hagiográfia, Illyés András, legendárium, mártírlegendák, kora újkori szentek történetei, szónoki feladatok (*officia oratoris*), tanítás (*docere*), gyönyörködtetés (*delectare*), meggyőzés/megindítás (*movere/flectere*).

Dolgozatomban a kora újkori szentkultusz egyetlen szeletkáját vizsgálom. Illyés András, erdélyi püspök *Keresztyéni életnek példája avagy tüköre* című legendáriumának két szenttípusát, a női mártírokat és a 16. századi konfesszorokat figyelem a szenttörténetek alapján. A szenvedéstörténetek korszakonkénti – a középkori és a kora újkori – variánsainak feltérképezése lehetőséget teremtett összehasonlítani, vagy legalábbis érzékeltetni a gondolatvilágban és a szövegvezetésben jelentkező egymásbajátszásokat és eltéréseket. Kiderül, hogy ezek a motívumok többnyire megjelennek mind a középkori, mind a kora újkori szentek legendáiban, olykor kiegészítve, az adott társadalmi jelenségekre figyelve. De célom nem valamilyen társadalomtörténeti, eszmetörténeti, egyházpolitikai vizsgálódás, noha, mivel a téma kívánja, helyel-közzel e jelenségekre is utalnom kell. Mindössze azt akarom bemutatni, hogy a szerző-kompilátor hogyan illeszkedik be kora retorikai hagyományába, és miként kamatoztatja az *officia oratoris* hármását, a *docere-delectare-moverét*.

A vállalt célkitűzés egyszerre bizonyult kihívásnak és járható útnak, hiszen egyrészt a szónoki feladatot többnyire a megfelelő műfajok alkotásakor hasznosították, azaz a prédikációk – *sermők*, *homiliák* – esetén. Másrészt a szakirodalom hosszú ideig nem foglalkozott a kora újkori hagiográfiával, s csak megemlítette az eddigi ismereteink szerint egyetlen magyar legendáriumot. Amilyen mértékben sikerült kiaknázni a középkori szentkultuszt és annak számos vonatkozását, egyelőre épp olyan esetleges, ingadozó és kereső a jelen szakirodalomnak a hangvétele, miközben a 16–17. századi szentek bemutatására törekszik. De mindemellett a tanítás, a gyönyörködtetés és a megindítás a korabeli mindennapi szónoki feladatok, a barokk retorizáltság alapelemei. S a 17. századi hagiográfusnak eleget kell tennie ezeknek. Tulajdonképpen ezzel indoklom a választott módszert: a retorikai beágyazottságot.

Jeleztem, a szakirodalomban hosszú ideig háttérbe szorult a kora újkori hagiográfia részletes vizsgálata. E hiányosságról beszélve többféle magyarázatot is felsorolhatunk. Mivel olyan korszakról van szó, amely a felekezeti képződés problémáit

vonultatja fel, a kutatók nagyrésze erre a jelenségre összpontosít. Sok esetben a hitvallások, a vitairatok, valamint a prédikációk értelmezése kerül a vizsgálódás homlokterébe, amelyek hatnak a konfesszionalizációra. Máskor más történelmi vonatkozású kérdések kötik le a kutató figyelmét: a török veszély, a Habsburg-fennhatóság, a kettő összeférhetlensége, illetve az ebből adódó fokozatos gazdasági, kulturális ellehetetlenülés.

A szenttörténet-gyűjtemények iránti érdektelenséget a magyar tudományos világban az is indokolja, hogy a 17. század végéig hiányzik a „magyar” legendárium. Ekkor fedezi fel Illyés András, hogy e szövegtípusban számos olyan lehetőség rejlik, amely által népét, különösen az erdélyi katolikusokat oktathatja, illetve a katolikus megújulást szolgálhatja. Sokat segítenek e döntésében, valamint a kivitelezés felpörgetett ritmusában, amire a szenttörténet-gyűjteményének első kiadása a példa, az itáliai Collegium Germanicum Hungaricumban eltöltött tanulmányi évek, valamint az erdélyi katolikusok helyzetének ismerete.

Külföldi tanulmányútja során számos olyan latin és olasz nyelvű, illetve olaszra fordított legendárium került a kezébe, amelyet később felhasznált saját gyűjteményének összeállításakor. Bizonyítékként szolgál erre saját olasz nyelvű kézírata, amelyet az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában őriznek. Jelzete: Illyés Quart. Ital. 68. Már ebben a kézíratos dokumentumban több helyütt jelzi az excerpált szövegek előtt, hogy kitől, melyik híres hagiográfus munkájából ihletődött. E szövegépítési módszert aztán végig alkalmazza a kiadott gyűjteményekben, ahol valóban minimálisra csökken a forrásjelölés elmaradása, miközben „beírja” önmagát a nemzetközi bollandista hagyományba. Ugyanis e tudós, új szemléletet valló hagiográfusi kör legenda-gyűjtésének szabályait követve gyakran több nevet jelöl meg egy-egy legenda forrasszövegére utalva. Máskor úgy építi be szövegébe a bibliai locusokat, hogy már-már prédikátori lendülettel értelmezi azokat. S esetenként közbeszól, mintegy megszakítva a folyamatos narrációt. Így az egyszerű elbeszélő szerepét egyik mondatról a másikra hirtelen felcseréli a tanítóéval: a hitvallással látszólag ellenkező részleteket magyarázza. Apalín tűzhalálának módját értelmeznie kell, egyébként, véleménye szerint, fennáll a félreértés veszélye. Időnként érződik, hogy, noha nem vallja be, tudós, vagy legalábbis felkészültebb közönségre is számít, akiket érdekel egy-egy legenda néhány eseményének

alakulástörténete. Így Luca történetét érdemesnek véli a szöveg és az ikonográfiai hagyomány összevetésével indítani.

A dolgozat felépítése és összegzése

Dolgozatomat a nemzetközi és a hazai szakirodalom áttekintésével kezdem, ugyanis egyrészt azt szeretném láttatni, hogy főleg a magyar kutatások terén számos a hiányosság a szentkultusz vizsgálatában. Másrészt a kiválasztott magyar nyelvű hagiográfiai szakirodalom bemutatásával az eddigi vizsgálatok módszertanát különítem el az általam alkalmazottól. A választott munkákat igyekeztem témánként csoportosítani. Adandó alkalommal jelzem, hogy a tanulmányok, monográfiák milyen eltérő eredményekkel szolgálnak, illetve milyen többletet nyújtanak egymáshoz képest.

A *Kontextus* címet viselő 3. fejezetben még közelebb szeretnék kerülni a választott témához. Egyrészt az adott társadalom néhány, a dolgozatom szempontjából kulcsfontosságú jelenségét mutatom be: a katolikus-protestáns konfliktust, valamint a paphiányt, ami nagymértékben befolyásolja hittudósunk írói munkásságát. Hiszen azért ír, hogy a papok szerepkörét betöltő licenciátusok kezébe hiteles, a katolikus hitvallással megegyező szövegek kerüljenek. Másrészt a szövegkörnyezetre összpontosítok. A deduktív eljárásnak megfelelően először a korabeli nemzetközi hagiográfiai munkamódszert vázolom. S aztán térek rá az e kutatás eredményét képező forrásszöveg, a legendárium általános bemutatására, valamint több példa felsorolására. Ezt követi a vizsgált szenttéörténet-gyűjtemény rövid elemzése, a nemzetközi kapcsolópontokra hivatkozva, majd bemutatom az Illyés-legendárium első kiadásának egyik fejezetét. Célom egy efféle gyűjtemény felépítését szemléltetni, illetve az eddigi szakirodalmi érdektelenséget pótolni. Különös szempontnak ígérkezik több eltérő témájú és műfajú gyűjtemény keretszövegének a rövid, érintőleges vizsgálata, amelyben a hittudós szót ejt legendáriumáról. Kiderül, hogy a szerző-kompilátor maga is nagy jelentőséget tulajdonít e munkájának. Nyilván azzal a szándékkal, hogy a magyar ajkú olvasóval is elfogadtassa e szövegkompozíció fontosságát.

A *keresztyéni életnek példája vagy tüköre...* tulajdonképpeni elemzése a 4. fejezetben következik a már említett *officia oratoris* követelményeire mint elméleti

háttérre figyelve. Külön alfejezetet képez a tanítás (*docere*), a gyönyörködtetés (*delectare*), valamint a megindítás, meggyőzés (*movere/flectere*). Mindegyik esetben külön vizsgálom a mártírlegendákat és külön a kora újkori szentek történeteit. Ám az *Összegzésekben* mindig utalok a két szenttípust feldolgozó szövegek közti hasonlóságokra és különbségekre egyaránt.

A *docerére* figyelve a szerző-kompilátor a mártírlegendák apológiáiban a három isteni személyt elég gyakran külön-külön mutatja be azért, hogy a célzott közönség jobban megértse a korabeli dogmatikus, katekéta szemléletét. A hüposztásizsoknak csak néhány tulajdonságát közli, s azt sem egyszerre egyetlen legendában, hanem elszórtan. Így kialakul egyfajta „legendaháló-effektus”: ilyen szempontból a legendák erőteljesen kapcsolódnak egymáshoz. Előfordul, hogy egyetlen legenda a szóbanforgó isteni személynek egyetlen sajátosságát tartalmazza. Ám egy másik szentttörténet kiegészíti ezt.

„Alaphüposztásizsként” az Atya Isten jelenik meg: gyakori emlegetése is erre utal. A szerző-kompilátor Cicelle legendájában a teremtő, aktív Istenről beszél, de ezt a jellemzést folytatja Szabina és Ágnes történetében, ahol az Atya mindenüttjelenvalósága és emberszerető mivolta lesz a kiemelt tulajdonság. Szabina kijelentésében még teljesebbé lesz mindez. Itt derül ki, hogy Isten igazságos és személyes.

Krisztus esetében az élete, passiója, feltámadása, illetve ezek magyarázata lesz mérvadóvá.

A hagiográfus egyetlen metafora által szól a Szentlélekről: ember–Szentlélek hajléka, valamint egy-két legendában ennek az isteni személynek a bátorító erejére hivatkozik.

A szerző-kompilátor számos irodalomtechnikai eljárással él. Sokszor a párbeszédek, párbeszéd-részletek háttérben kora keresztény levéltöredék vagy néhány tagolt hitvallás áll. Máskor, Sinforosa és Felicitás történetében prédikációs stílusú szövegrészekben fogalmazódik meg a szentháromság-hit. Az is előfordul, hogy egyetlen szereplőnek a megnyilatkozásában több műfaj sajátossága keveredik: a hitvallásé, a prédikációé, valamint a tanúságtételé. Jó példa erre Krisztina legendája. A hagiográfus olykor a példázat és a csodaleírás lehetőségeivel él a dogmatikus-kateketikus nyelvezet kialakítása, pallérozása céljából. Több esetben a tropikus láttatás, valamint a vizualitás tarkítja a címszereplő hitvallását.

A kora újkor mártírlegenda-variánsaiban a hagiográfus a Szentháromságot az első változatoktól eltérően nem azért említi, hogy hozzájáruljon a zsinatokon elfogadott dogmatikai tétel közismertté tételéhez, hanem ennek helyreállításán dolgozik. Miközben fő célja a katolikus identitás erősítése.

Ugyanez a cél a kora újkori szentek legendáiban is. Ám a tanítási forma és módszer teljesen eltér (még) a mártírlegendák kora újkori variánsaitól (is). Az utóbbi, mint láttuk, elsődlegesen a címszereplőnek tulajdonított apológiákat használta tanítási célra, ezzel szemben a kora újkori szentek története több szövegegységet kamatoztat ilyen szempontból. Loyolai Ignác legendájában a narrátor már a bevezetőben explicit módon tanít: a protestáns felekezetekről mint az egyház vadhajtásairól, mint eretnek mozgalmakról beszél. Többször a tanítás implicit formája jelentkezik: itt-ott szétszórta a szövegben. A hagiográfus célját figyelve a mariológia lesz hangsúlyosabbá. A Mária-kultuszra történő allúziót kétféleképpen oldja meg. Egyrészt a Szent Szűz több névváltozatát említi, másrészt a Mária-kultuszt sikerül néhány irodalomtechnikai eljárással beépítenie a legenda narrációjába. Ilyen értelemben Xavéri Ferenc történetében a Szűzhöz kapcsolt szent tér megnevezése, Avilai Teréz legendájában az imára való utalás és az ima, valamint Loyolai Ignác szövegében az *apparitio*, a csodaleírás válik fontossá. Ezek válnak a mariológiát befogadó szöveggörnyezetté.

A legendák néhány variánsának kulcsfontosságú részét – a fordulatot, a fordulat lehetőségét, a kintörténeteket, valamint a szent mennyei igazolását – göröcső alá véve többféle irodalomtechnikai eljárással találkozunk, amelyek által bizonyíthatjuk a *delectare* mint fontos szónoki, esetünkben hagiográfusi feladat szövegbeli jelenlétét. A történetvezetés változatossága (különböző anekdotaszerű kintörténetek beillesztése, új szöveggörnyezetben ismétlődő eseményrészek, új motívumok használata, az előbbi variánsokban meglévő motívumok, toposzok kiegészítése, több műfaj interferálása, kihagyás, bővítés stb.), gördülékenyebb meseszöveg (ismétlődő szerkezetek, a narrátor alapos, aprólékos résztemakezelése, a felsorolás, a felsorolás megbontása ismétlődő szerkezetekkel, fokozás, dramatizálás stb.), a bibliai locusok közlése is mind-mind ezt igazolják, illetve a bővítésre utalnak. Tehát a naiv egyszerűség delehaye-i meghatározása újrafogalmazásra szorul.

A kora újkori szentek legendáiban – a szenvedéstörténetekhez hasonlóan – elkülöníthetünk néhány fontos eseményrészt, amelyek a narráció gerincét képezik: az aszketikus életvitel leírását, a kísértések bemutatását, valamint a mennyei igazolást. Ezek a kiemelkedő szövegelemek jelzik a vallási életben, illetve a társadalomban bekövetkezett változásokat. A konstantini fordulat megálljt parancsolt a keresztényüldözésnek, magát a kereszténységet pártfogolva. Így a szent életre törekvők már nem választhatták a mártíromságot, ehelyett lassan új utat tapos ki a vallásos gondolkodás. A címszereplő szenvedés „helyett” szenvedést választ. Ám ezúttal nem olyat, amely esetén hitéért üldözik, hanem az askézis mellett dönt. S a kísértések, valamint a mennyei igazolás ennek ismeretében értelmezendő. Mindkét eseményrész a kidolgozottság által a *martyr rouge* hiányában a *martyr blanc*-ot igazolja, s egyúttal az egyháziassághoz visszaforduló lelkiiséget.

A szerző-kompilátor e szövegek összeállításakor is több olyan eljárással él, amelyeket már a mártírlegendák esetén is alkalmazott. Az önsanyargatásról beszélve többször alkalmazza a tömör, rövid előadásmódot, a toposzokat, amelyek által a mártírlegendák hangulatát idézi fel, a felsorolást, a fokozást.

A kísértés-történetek leírásakor sokszor már-már meseszerűvé lesz a narráció, ugyanis a részeseményt kerek egészé bővíti az elbeszélő. Kiragadva a szövegegészből akár új műfajként vagy szöveggként is megállja a helyét. Így válik majdnem különálló történetté Néri Fülöp legendájában a címszereplő és az „ördög találkozásának” leírása. A szövegegység egy-két motívumának magyarázata erősíti az előbbi megállapítást.

A mennyei igazolás nem egyszerűen az *apparitio* leképezése, illetve a hallgatóság gyönyörködtetése és buzdítása a szent tiszteletére, mint a szenvedéstörténetekben, hanem egyszersmind a használt metaforikus szerkezetek által a csoda interiorizálása, belsővé tétele. Például Néri szíve mesébe illő módon „gerjedezett”, „gyulladott”, „ugrándozott”, „tapsolt”. Háttérbe szorul a mártírlegendákban oly gyakori normacsoda és terápicsoda alapsajátossága: a külső körülmények fontossága, s helyette a lélek öröme lesz mérvadóvá.

Nyilvánvaló, hogy, akárcsak a tanítás, a gyönyörködtetés sem lehet öncélú. A meggyőzést szolgálják: a megtérés fontosságát, a szent tiszteletét, valamint a bűn megutálását és elvetését.

A hagiográfus a tanítás és a gyönyörködtetés mellett igyekszik meggyőzni, megindítani (*movere*) a hallgatóságát, illetve az olvasóközönségét. Igyekszik Istenhez közelíteni, s egyúttal rávenni a bűnök elhagyására az érdeklődőt. A mártírlegendákban és a kora újkori szentek történeteiben is oly számos lehetőség adódik e feladat betöltésére, hogy tüzesebb vizsgálata külön kutatást igényel. Így csupán néhány eseményrészletre sikerült odafigyelnem mindkét legendaváltozat esetén. A szentiszteletre való buzdítást, a címszereplő iránti csodálat felkeltését, a vallásos érzelem szavatolását, az ősellenség megvetését, lenézését, a tőle való végérvényes elhatárolódást, a Krisztus melletti elköteleződést a mártírlegendák esetén a bevezető szövegrészben közölt példázatban, bibliai történetben, elbeszélésben, a *contio*-szerű bevezetésben, valamint a bevezetesként funkcionáló bibliai locusban vizsgálom. A kora újkori szentek esetén leginkább a bibliai locusok feltérképezése kecsegtet több eredménnyel.

Természetesen a szenvedéstörténetek e szövegrészeiben alkalmazott valamennyi eljárás főleg a megindítást, valamint a döntést célozza. A példázatban a szimbólum- és a metafora-használat tölti be ezt a szerepet. A bibliai történetben az azonosítás, a párhuzamos szerkesztés, a kataforikus részletfelépítés, a narrátori szerepcsere, az ördög szerepeltetése, valamint a névetimológia bizonyul a leghatékonyabbnak. Az intertextualitást megvalósító allúziók, az irónia és a trópusok használata a *contio*-szerű bevezető fontos tartozékai. Ágota meg Ágnes legendájában az olvasó már-már a mennyei Jeruzsálemben gyönyörködhet, illetve újraélheti a színeváltozás misztériumát s nevetet az ördög „örök-esetlenségén”. Miközben tehát a szerző-kompilátor „felszólítására” el kell határolódnia ennek „hálójától”, a bűntől. Az elköteleződés mellett az érdeklődést csigázza fel és a kora újkori „kritikus” látását élesíti Luca története. Ezt célozza az *exordium* jellegű bevezetésben közölt elbeszélés, valamint ennek keretén belül a hagiográfus által elemzett „írott dokumentum” és az ikonográfiai ábrázolás összevetése. S az eddigi legendákban nem alkalmazott eljárással él: egy névtelen szereplő, a „Fő ember” megtéréstörténetét meséli el. Miközben az esemény szervezése és végkifejlete által „felkéri” az olvasót arra, hogy azonosuljon e szereplővel, azaz térjen meg.

A szerző-kompilátor a bibliai locus „elemzésekor” a bibliai történet „feldolgozása” esetén használt azonosítást kamatoztatja ismét. Nyilván nemcsak e retorikai eljárás két pólusa módosul a címszereplő változásával egyidőben, hanem a

bibliai történet, mondás terjedelmének, illetve eseményközpontúságának megfelelően közelíthető az azonosítás a biblikus mitizációhoz vagy sem. A hagiográfus Cicelle életvitelét a legenda adott pontján egy az egyben rokonítja a Szentírásból ismert Judit életvitelével. A tulajdonképpeni biblikus mitizáció csak azért nem valósul meg, mert a szenvedéstörténetben magában a hagiográfus „elfelejti” e párhuzamot továbbgondolni, illetve újrahasznosítani. Zsuzsanna legendája a bibliai locus által szervezett bevezetőben a fokozás mellett az „egyszerű” azonosítást példázza. A címszereplő és a bibliai bölcs ember néhány rövid gondolat erejéig egymás mellé kerülnek.

A kora újkori szentek legendáiban a szerző-kompilátor többnyire magyarázza, „elemzi” a bibliai locusokat. A használt eljárások nem különböznek a mártírlegendák kapcsán felsoroltaktól. Ám ami a szenvedéstörténetekben vizsgált bibliai locusok szövegbeli beépítését illeti, jelen esetben sokkal árnyaltabb lehetőségekkel találkozunk. Leggyakoribbak az összegzés, a sűrítés, az előző gondolatok kompendiuma, az ellentét, a prédikátori szerepcsere, valamint a párhuzam.

Könyvészet

Forrásszövegek

Legendáriumok

ILLYÉS András, *A keresztyéni életnek példája avagy tüköre, Az-az: A szentek élete. Mely minden szorgalmatossággal, Nevezetes Autorok Irásiban fel-kerestet, Sommába foglaltatot, és Olaszbol Magyarra fordítatot, s' rendesen ött Részre osztatot. Illyés András, Psoni Kanonok-által. Ötödik része. A Sz. Szüzekről, és Özvegyekről. Kinyomtatott Nagy-Szombatban az Academiai Böttükkal. Srnsenky Mátyás által, M.DC.LXXXII. Esztendoben. RMK. I. 1291.*

ILLYÉS András, *Exemplum seu speculum vitae christianae: hoc est; vita sanctorum, quam Olim singulari diligentia, ex Libris Doctissimorum Authorum Italicorum, Italico idiomate compendiose conscripit Romae: & postea in Hungaria Ungarico sermone declaravit; & in quinque parte ordinate distribuit: nunc porrò Latinitate quoq; donavit: Admajorem DEI gloriam, Sanctorum honorem, multarumq; animarum consolationem, aedificationem, atque salutem. Andreas Josephus Illyes, Ungarus Siculus Transylvanus, de Sancto Georgio Csikiensi, praepositus Cibiniensis in Transylvania: Venerabilis capituli Ecclesiae Psoniensis Lector, & Canonicus; Capellae Sancti Ladislai Regis, in Curia Archiepiscopali Rector. Pars prima, de Sanctissima Trinitate, Uno Deo. De Dei Genitrice Beatissima Virgine Maria, & de SS. Angelis, SS. Innocentibus, S. Joanne Baptista: de omnibus Sanctis; de Purgatorio, & de universali Judicio. Viennae Austriae, Typis Matthia Sischowitz, Anno M.DC.XCIV. RMK III. 3864.*

ILLYÉS András, *Keresztyéni életnek példája példája avagy tüköre, az az: A' szentek élete, Mellyet Régen tudos, és Nevezetes Olasz Autorok Könyveiből, kiváltképpennvalo szorgalmatossággal, Olasz nyelven rövid sommában foglalt Romában: és annakutánna Magyar nyelven megmagyarázott Magyar országban: és rendesen öt Részre osztott: azután pedig több Keresztyén Nemzeteknekis lelki vigasztalására 's épületére Deák nyelvel megajándékozott: most pedig megjobbitással másodszeris Magyarul kinyomtatott Illyés András erdélyi püspök. Harmadik része. A' Szent Mátyrokról. Nagy-Szombatban Nyomtatott, az Academiai Böttükkal M.DCC.V. Esztendöben. RMK. I. 1707.*

ILLYÉS András, *Keresztyéni életnek példája avagy tüköre, az az: A' szentek élete, Mellyet Régen tudos, és Nevezetes Olasz Autorok Könyveiből, kiváltképpennvalo szorgalmatossággal, Olasz nyelven rövid sommában foglalt Romában: és annakutánna Magyar nyelven megmagyarázott Magyar országban: és rendesen öt Részre osztott: azután pedig több Keresztyén Nemzeteknekis lelki vigasztalására 's épületére Deák nyelvel megajándékozott: most pedig megjobbitással másodszeris Magyarul kinyomtatott Illyés András erdélyi püspök. Negyedik része. A' Szent Confessorokról. Nagy-Szombatban Nyomtatott, az Academiai Böttükkal M.DCC.VII. Esztendöben. RMK. I. 1728.*

ILLYÉS András, *Keresztyéni életnek példája avagy tüköre, az az a' szentek élete, mellyet régen tudos, és nevezetes olasz autorok könyveiből, kiváltképpennvalo szorgalmatossággal, olasz nyelven rövid sommában foglalt Romában: és annakutánna Magyar nyelven megmagyarázott Magyar országban: és rendesen ött részre osztott: azután pedig több Keresztyén Nemzeteknekis lelki vigasztalására 's épületére Deák*

nyelvel megajándékozott: most pedig megjobbitással másodszeris Magyarul kinyomtatott Illyés András erdélyi püspök. Ötödik része. A' Szent Szüzekről, és Özvegyekről. Nagy-Szombatban Nyomtatott, az Academiai Bötükkal M.DCC.VII. esztendőben. RMK. I. 1728.

ILLYÉS András, *Pretiosa Margarita. Idest: Vita Sanctae Margaritae Ungarae Virginis, Magna cum diligentia, ex proprio ejusdem Officio, & celebrium Authorum scriptis, jam pridem impressis, concinnata, in lucemq; edita: Quatuor Sermonibus, quorum duo continent Vitam ejus: alij autem duo Miracula, in Vita, atq; post mortem ejus patrata.* Authore Andrea Illyes Episcopô Transylvaniae. Tyrnaviae, Typis Academicis, Anno 1707.

ILLYÉS QUART. ITAL. 68.

VILLEGAS, Alfonsus, *Flos Sanctorum tercera parte, y historia en que se escriven las vidas de Sanctos Extrauagantes y de varones Illustres en virtud: de los quales los vnos por auer pa decido martyrio por Iesu Christo o auer viuido vida sanctissima, los tiene ya la Iglesia Catholica puestos en el Cathalogo de los Sanctos: Los otros que aun no estã canonizados, porq fuerõ sus obras de grãde exemplo, piadosamēte se cree q estan gozãdo de Dios, en compania de sus bienauētudaros. De cuyos hechos assi de vnos como de otros, se puede sacar importãte prouecho para las almas de los fieles. Collegido todo de authores graues y fidedignos,* Barcelona.

VILLEGAS, Alfonsus, *Nuono legendario delle più scelte e esemplari vite di tutti i santi... raccolto da graui et approuati Autori, e dato in luce per auanti in lingua Spagnuola da R. Sig. D. Alfonso Viliega di Toledo, Teologo e Predicatore; sotto il titolo di... Flos sanctorum.* Venetia, M DC XII.

VILLEGAS, Alfonsus, *Legendario delle vite de' santi Detti Estrauaganti, Raccolto da graui, & approuati Auttori, per Alfonso Di Villegas di Toledo, Theologo, e Predicatore. Nuouamente con diligenza tradotto di Spagnuola in lingua Italiana, per Don Timoteo da Bagno Monaco Camaldolese. Con Licenza de' Superiori, e Priuilegio.* In Venetia, MD.C.XXXXVII. Appresso Ogniben Classeri.

VORAGINE, Jacobus de, *Legenda Aurea*, Lyon, 1487.

VORAGINE, Jacobus de, *Legenda Aurea*, Lipsiae, 1850.

VORAGINE, Jacobus de, *Legenda de aur*, trad. Livia Titieni, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1998.

VORAGINE, Jacobus de, *Legenda Aurea*, vál., az utószót, a jegyzeteket és a mutatókat készítette MADAS, Bp., Helikon Kiadó, 1990.

Prédikációs kötetek

ILLYÉS András, *Megrövidítettet Ige Az-Az: Predikatios Könyv, Melyben hetven négy Prédikációk foglaltnak, mellyekben az Igaz Hit Fő Agazatinak nagy titkai, a' Szent Atyák által megmagyaráztatnak, és szép üdvösséges tanuságok adatnak. Mellyeket Sok esztendők alatt élő nyelvel prédikállott, most pedig rendesen öszveszedvén, és rövid sommába foglalván, és megírván ki bocsátott Illyés András, Szebeni Praepost, Es A' Tekintetes, és Tiszteletes Pisoni Káptolom Anyaszentegyházának Lectora, Istennek nagyobb dicsőségére, Szenteknek tisztességére, és sok lelkeknek épületére, és üdvösségére. Első reszsze.* Nagy-Szombatban az Academiai Bötükkal, Friedl János által. 1691. Esztend. RMK. I. 1415.

ILLYÉS András, *Megrövidített Ige az az: Predikációs Könyv, Melyben kilenczven Prédikációk foglaltatnak: a' Szentekről. Mellyeket Sok esztendők alatt élő nyelvel prédikált, most pedig rendesen öszveszedvén, és rövid sommába foglalván kibocsátott* Illyes András, *szebeni Prépost, és a' Tekintetes és Tiszteletes Psoni Káptolom Anyaszentegyházának Lectora: Istennek dicsőségére, Szentek tisztességére, és sok lelkek vigasztalására, épületére, és üdvösségére. Masodik része. A' Szentséges Szüz Máriáról: Szent Apostolokrol, MártYROkrol, Confessorokrol, &c.* Bécsben Nyomtattatott, Sischowitz Mátyás által. M.DC.XCII. RMK. I. 1416.

ILLYÉS András, *Megrövidített Ige, az az Prédikációs könyv, Melyben ötvennégy Prédikációk foglaltatnak, minden Renden, és Állapotban lévő Keresztyén embereknek Harmas Tükört adván elejekbe. Mellyeket sok esztendők alatt élő nyelvel prédikált, most pedig öszveszedvén, és rövid sommába foglalván, kibocsátott* Illyés András, *Szebeni Prépost, és a' Tekintetes, és Tiszteletes Psoni Káptolom Anyaszentegyházának Lectora: Istennek dicsőségére, Szentek tisztességére, és sok lelkek vigasztalására, s' épületére. Harmadik része, Két száz, és három Magyar Prédikációknak; kisseb az Elsőnél, és Másodiknál.* Bécsben Nyomtattatott, Sischowitz Mátyás által. M.DC.XCII. RMK. I. 1417.

ILLYÉS István, *Sertum sanctorum. A' Dicsöült szentek Dicsiretinek jó illatú virágiból kötött koszorú. Az-az Ünnepek napokra készített Prédikációk. Mellyeket Elő nyelvi prédikálása után rendbe-vett, helyesleg bévített, és írásban ki-adott. Illyés István, Sámándriai Püspök, Sz. Jóbi Apátur, Esztergami Nagy Praepost, és Canonok. Masodik Rész. A' Másik fél esztendőnek ünnepire.* Nyomtattatott Nagy Szombatban az Academiai bötiükkel: 1708-dik Esztendőben.

ILLYÉS István, *Fasciculus miscellanus az-az Némelly ünnepi solennitásokra, s' egyéb ollykor külömb féle alkalmatosságokra, és kötéskebe foglaltatott egynéhány prédikációk,* Nagy-Szombat.

Retorikák

ARISZTOTELÉSZ, *Rétorika*, Bp., Gondolat, 1982.

GRANATENSIS, Ludovicus, *Az egyházi ékesszólásnak avagy a hitszónoklat elméletének hat könyve* in BITSKEY István (a szemelvényeket válogatta, a kötet szerk., a zárótanulmányt írta), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2003 (1578), 105–141.

POMEIUS, Franciscus *A retorika tanulmányozója* in BITSKEY István (a szemelvényeket válogatta, a kötet szerk., a zárótanulmányt írta), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2003 (1698), 219–241.

RAMUS, Petrus, *Politicarvm quaestionum centum ac tredecim, in eloquentiae stvdiosorvm gratiam, stylum exercere cvpientivm, selectarum, a cin partes tres distinctarum* in IMRE Mihály (a retorikai szemelvényeket vál., sajtó alá rendezte, az illusztrációkat vál., a bev., a jegyzeteket és a záró tanulmányt írta, a kötetet szerk.), *Retorikák a reformáció korából*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2003, 2003 (1602), 133–149.

REGIUS, Carolus, *Keresztény szónok* in BITSKEY István (a szemelvényeket válogatta, a kötet szerk., a zárótanulmányt írta), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2003 (1612), 161–203.

TESAURO, Emanuele, *Arisztotelészi messzelátó, avagy az elmés és szellemes beszéd lényege, igen hasznos a szónoki, kőfaragó és a címerkészítő művész számára* in BITSKEY István (a szemelvényeket válogatta, a kötet szerk., a zárótanulmányt írta), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2003 (1670), 205–218.

VOELLUS, Johannes, *A szónoklás általános elmélete* in BITSKEY István (a szemelvényeket válogatta, a kötet szerk., a zárótanulmányt írta), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2003 (1588), 145–155.

Egyéb

ÁKOS Géza, CSANÁD Béla (szerk.), *A hármas út, avagy a szeretet fellángolása* in ÁKOS Géza, CSANÁD Béla (szerk.), *Szent Bonaventura misztikus művei*, Bp., Szent István Társulat, 1991, 111–137.

ÁKOS Géza, CSANÁD Béla (szerk.), *Szent Bonaventura misztikus művei*, Bp., Szent István Társulat, 1991.

ILLYÉS András, *A' keresztyeni Jossagos-cselekedeteknek es a' tekelletességnek gyakorlatossága, mely A' Jesus Tarsasagabeli Tisztelendő Rodericius Alfonsus Spanyol Pap-által Spanyólul meg-irattatott; annak-utánna külömb-féle nyelvekre; Mostan pedig Olaszból, és Deákból, szorgalmatosson meg-magyaráztatott ILLEYS [sic!] ANDRAS-által, A' Tekéntetes, és Tiszteletes Posoni Káptolom Anyaszentegyházának lectora-által. Első része. Külömb féle ezközökröl, mellyekkel a' jósságos-cselekedeteket, és a' tökéletességet meg nyerhetni.* Nyomtatott Nagy Szombatban, az Academiai Bötükkal: M.DC.LXXXVIII. Eszt. RMK I. 1370.

ILLYÉS András, *Jora intö enekecskek Igassag ellen tusakodo gonosz emberek ellen, Igasság szerető Hiveknek vigasztalására. Mellyeket szerzett: Illyes Andras, erdelyi püspök. Minekutánna Erdélybe bémenvén: és hamissan elnyomattatot kevés Pápistaságot meglátogatván, a' Diplomás Eretnekektől Magyar Országba kijöni kinszeritetet.* Nyomttatott M.DCCII. Esztendőben. RMK I. 1659.

LEWIS, Clives Staples, *The screwtape letters*, Oxford, Fellow of Magdalen College, 1941.

NAGYARI Benedek, *Orthodoxus Christianus az az Igaz vallásu keresztyén.* Nagyvárad, 1651, RMKI. 855. *Az igasság szerető Olvasóhoz.*

P. GEGŐ Elek, *A' moldvai magyar telepekröl. A' Magyar Tudományos Academia elébe terjesztve P. Gegő Elek, Sz. Ferencz szerzetebeli magyar hitszónok, 's magyar tudós társasági levelező tag által. Két toldalékkal 's Moldvaország abroszával.* Budán, 1838. *A' Magyar Királyi Egyetem 'betüivel. Az Academia' költségein.*

STELLA, Johannes, *Vitae ducentorum et triginta summorum pontificum*, Furter, 1505.

Approbatae Constitutiones Regni Transylvaniae et Partium Hungariae Eidem Annexarum, Ex Articulis ab Anno Millesimo Quingentesimo Quadragesimo, ad praesentem huncusque Millesimum Sexcentimum Quinquagesimum tertium conclusis, compilatae; Ac primùm quidem per Dominos Consiliarios revisae, tandemq; in Generali Dominorum Regnicolarum, ex edicto Celsissimi Principis Transylvaniae, Partium regni Hungariae Dñi, &c. Dñi eorum Clementissimi, in Civitatem Albam Juliam ad diem decimumquintum mensis Januarii Anni praesentis congregatorum, conventu, publicè

relectae, intermixtis etiam Constitutionibus sub eadem Diaeta editis. Varadini, Apud Abrahamum Kertesz Szenciensem. M.DC.LIII. RMNy 192.

TOROCZKAI Máté, *Az Keresztyéni Vdvösséges Tudománnak a' Régi és Uy Testamentom szerént egyben summáltatot értelme, az Keresztyéneknek lelki éppületekre. Toroczкаи Máté által Colozsvárat.* 1632 Esztendőbe. RMNy. 1544.

VOLF György, *Érdy codex*, Bp., Magyar Tudományos Akadémia, 1876 (1526 körül), (Nyelvelmléktár).

VOLF György, *Cornides codex*, Bp., Magyar Tudományos Akadémia, 1878 (1514–1519), (Nyelvelmléktár).

VOLF György, *Debreczeni codex*, Bp., Magyar Tudományos Akadémia, 1882 (1519), (Nyelvelmléktár).

Szakirodalom

ACZÉL Petra, *Minta és mód. Adalékok a modern retorikai műfajelmélethez*, in DÉRI Balázs (szerk.), *Oratoris officium. Tanulmányok a hetvenéves Adamik Tamás tiszteletére*, Bp., L'Harmattan, 2008, 17–22.

ADAMIK Tamás, A. JÁSZÓ Anna, ACZÉL Petra, *Retorika*, Bp., Osiris Kiadó, 2005.

AIGRAIN, René, *L'hagiographie. Ses sources – Ses méthodes – Son histoire*, Bruxelles, Société des Bollandistes, 2000.

BARNA Gábor, *A szentek tisztelete. Bevezető gondolatok a szentkultusszal foglalkozó konferenciához* in BARNA Gábor (szerk.), *A szenttisztelet történeti rétegei és formái Magyarországon és Közép-Európában. A magyar szentek tisztelete*, Szeged, Néprajz Tanszék, 2001, 11–16.

BARNA Gábor (szerk.), *A szenttisztelet történeti rétegei és formái Magyarországon és Közép-Európában. A magyar szentek tisztelete*, Szeged, Néprajz Tanszék, 2001.

BARTHA Tibor, *Mária, Jézus Anyja* in BENYIK György (szerk.), *Gyermekségtörténet és mariológia*, Szeged, 1997.

BARTÓK István, „Sokkal magyarabbul szólhatnánk és írhatnánk”. *Irodalmi gondolkodás Magyarországon 1630–1700 között*, Bp., Akadémiai Kiadó, Universitas Kiadó, 1998 (Irodalomtudomány és Kritika).

BARTÓK István, „*Rhetorici sumus*” – *retorikafelfogások a régi magyar irodalomban* in BITSKEY István, OLÁH Szabolcs (szerk.), *Religió, retorika, nemzettudat régi magyar irodalmunkban*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2004, 198–211.

BASLEZ, Marie-Françoise, *Les persécutions dans l'Antiquité. Victimes, héros, martyres*, Fayard, 2007.

BAZERMAN, Ch., *Shaping Written Knowledge: The genre and Activity of the Experimental Article in Science*, Madison, 1988.

BENE Sándor (szerk.), „*Hol vagy, István király?*” *A Szent-István hagyomány évszázadai*, szerk. BENE Sándor, Bp., Gondolat Kiadó, 2006.

BENYIK György, *Mária az apokrif irodalomban* in BENYIK György (szerk.), *Gyermekségtörténet és mariológia*, Szeged, 1997.

BENYIK György (szerk.), *Gyermekségtörténet és mariológia*, Szeged, 1997.

BENYIK György (szerk.), *Csoda-elbeszélések. Szegedi Biblikus Konferencia*, Szeged, Jate-press, 2008.

BERSZÁN István, EGYED Emese (szerk.), *A komparáció etikája a kritikai vizsgálatokban*, Kolozsvár, 2006 (Gradus. A Magyar Irodalomtudományi Tanszék Közleményei).

BERTÉNYI Iván, *A középkori művelődés* in KÓSA László (szerk.), *Magyar művelődéstörténet*, Bp., Osiris Kiadó, 2003, 54–124.

B. GELENCSÉR Katalin (szerk.), *Művelődéstörténet. Tanulmányok és kronológia a magyar nép művelődésének, életmódjának és mentalitásának történetéből*, Bp., Mikszáth Kiadó, Magyar Művelődési Intézet, 1998.

BITSKEY István, *Hungáriából Rómába. A római Collegium Germanicum Hungaricum és a magyarországi barokk művelődés*, Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996.

BITSKEY István, *Retorika és etika Pázmány Péter prédikációiban* in KERÉNYI Ferenc, KECSKEMÉTI Gábor (szerk.), *Visszapillantó tükrök. Tanulmányok Lukácsy Sándor 75. születésnapjára*, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2000, 25–33.

BITSKEY István, *Retorikák a barokk kori Magyarországon* in BITSKEY István (a szemelvényeket válogatta, a kötet szerk., a zárótanulmányt írta), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2003, 243–286.

BITSKEY István (a szemelvényeket válogatta, a kötet szerk., a zárótanulmányt írta), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2003.

BITSKEY István, *Szellemi élet a kora újkorban* in KÓSA László (szerk.), *Magyar művelődéstörténet*, Bp., Osiris, 2003, 204–257.

BITSKEY István, *Az identitástudat formái a kora újkori Kárpát-medencében* in BITSKEY I., L. IMRE (szerk.), *Humanizmus, religio, identitástudat. Tanulmányok a kora újkori Magyarországon művelődéstörténetéről*, Debrecen, 2007, 11–23.

BITSKEY István, „Erkölcösknek tündöklő gyöngyszeme” (*Szent Erzsébet a kora újkor magyar irodalmában*) in GÁBOR Csilla, KNECHT Tamás, TAR Gabriella-Nóra (szerk.), *Árpád-házi Szent Erzsébet. Magyar-német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában*, Kolozsvár, Verbum, 2009, 9–17.

BITSKEY I., L. IMRE (szerk.), *Humanizmus, religio, identitástudat. Tanulmányok a kora újkori Magyarországon művelődéstörténetéről*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2007.

BITSKEY István, OLÁH Szabolcs (szerk.), *Religió, retorika, nemzettudat régi magyar irodalmunkban*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2004.

BITZER, L. *The Rhetorical Situation*, Philosophy and Rhetoric, 1968/1, 1–14.

BLOCH, Marc, *Regii taumaturgi*, trad. de Val Panaitescu, Iași, Polirom, 1997 (1983).

BOCHKOR Mihály, *Az Erdélyi Katolikus Autonomia*, Kolozsvár, Ajtai K. Albert Könyvnyomdája, 1911.

BOLYKI János, ApCsel 28,1-10 az Apokrif akták összefüggésében in BENYIK György (szerk.), *Csoda-elbeszélések. Szegedi Biblikus Konferencia*, Szeged, Jate-press, 2000.

BROWN, Peter, *A szentkultusz kialakulása és szerepe a latin kereszténységben*, Bp., Atlantisz Könyvkiadó, 1993 (1980).

CHADWICK, Henry, *A korai egyház*, Bp., Osiris Kiadó, 2003.

COLIJN, Jos, *Egyetemes egyháztörténet*, Budapest–Gödöllő, Iránytű Alapítvány, 2001.

DÁVID Katalin, *Egy asszony, öltözete a Nap. Isten Anyja a tipológiában*, Bp., Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, 2008.

DELEHAYE, Hippolyte, *Les légendes hagiographiques*, Bruxelles, Société des Bollandistes, 1927.

DELUMEAU, Jean, *Le catholicisme entre Luther et Voltaire*, Paris, Presses Universitaires de France, 1971.

DÉRI Balázs (szerk.), *Oratoris officium. Tanulmányok a hetvenéves Adamik Tamás tiszteletére*, Bp., L'Harmattan, 2008.

DÖBÖR András, JANCSAK Csaba, KISS Gábor Ferenc et alii (szerk.), *Szent Gellért vértanúságának 950. évfordulóján. Konferencia a szegedi Hittudományi Főiskolán és a JGYT Történettudományi Tanszékén 1996. szeptember 19–20*, Szeged, Belvedere Meridionale, 1998.

D. TÓTH Judit, *Folyamatos vég. Tanulmányok és recenziók az apokaliptika és szentek irodalmáról*, Nyíregyháza, Kairosz Kiadó, Örökségünk Kiadó, 2007.

EDELÉNYI István, *Keresztények segítsége*, Vigilia, 1955/5, 227–230.

ENDES Miklós, *Erdély három nemzete és négy vallása. Autonómiájának története*, Bp., Sylvester Irodalmi és Nyomdai Intézet, 1935.

ESTIENNE, Henri, *Apologia pentru Herodot*, II., Ed. Ristelhuber, 1935.

FARMATI Anna, *Más régi ének. A XVII. századi katolikus népénekköltészet szövegtípusai és motívumrendszere*, Kolozsvár, Verbum, 2009.

FAZAKAS Gergely Tamás, *Nemzet és/vagy anyaszentegyház. Közösségképzetek a kora újkori református imádságirodalomban (Egy kutatás előzményei és lehetséges irányai)* in BITSKEY I., L. IMRE (szerk.), *Humanizmus, religio, identitástudat. Tanulmányok a kora újkori Magyarország művelődéstörténetéről*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2007, 190–214.

FENYŐ István (szerk.), *Az egyházi irodalom műfajai a XVII–XVIII. században*, Bp., Argumentum Kiadó, 2002.

FERENCZI Zoltán (szerk.), *A magyar irodalom története 1900-ig*, Bp., Kiadja az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat, 1918.

FILA Béla, *Szűz Mária az egyház életében*, Vigilia, 1988/5, 322–327.

GÁBOR Csilla, *A klasszikus retorika néhány alapgondolata* in ORBÁN Gyöngyi (összeállította), *Dialógus és retorika. A III. Hermész táborban elhangzott előadások (Torockó, 1999. aug. 25–27)*, Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár, 2001, 38–45 (Erdélyi Tudományos Füzetek, 233).

GÁBOR Csilla, *Tanítás, gyönyörködtetés, megindítás: világszemlélet és retorika* in ORBÁN Gyöngyi (összeállította), *Dialógus és retorika. A III. Hermész táborban elhangzott előadások (Torockó, 1999. aug. 25–27)*, Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár, 2001, 46–52 (Erdélyi Tudományos Füzetek, 233).

GÁBOR Csilla, *Szentek történetei a 17. század magyarországi katolikus prédikációirodalmában* in GÁBOR (szerk.), *A történetmondás rétegei a kora újkorban*, Kolozsvár, Scientia Kiadó, 2005, 107–137.

GÁBOR Csilla (szerk.), *A történetmondás rétegei a kora újkorban*, Kolozsvár, Scientia Kiadó, 2005.

GÁBOR Csilla, *Szenttisztelet és szentségi kritériumok a középkor és kora újkor között. Esettanulmány* in BERSZÁN István, EGYED Emese (szerk.), *A komparáció etikája a kritikai vizsgálatokban*, Kolozsvár, 2006, 152–169 (Gradus. A Magyar Irodalomtudományi Tanszék Közleményei).

GÁBOR Csilla, *Hagiográfia és polémia. Monoszlói András és Gyarmathi Miklós vitája a szentek tiszteletéről* in GÁBOR (szerk.), *Szöveghagyomány és íráskultúra a korai újkorban*, Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, 2007, 115–132.

GÁBOR Csilla (szerk.), *Szöveghagyomány és íráskultúra a korai újkorban*, Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, 2007.

GÁBOR Csilla, *A (majdani) püspök püspökökről: Illyés András legendáriumának főpap-életrajzai* in MARTON József, OLÁH Zoltán (szerk.), *Minden kegyelem! A 65 éves Jakubinyi érsek köszöntése*, Bp.–Kolozsvár, Szent István Társulat, Verbum, 2011, 408–416.

GÁBOR Csilla, KNECHT Tamás, TAR Gabriella-Nóra (szerk.), *Árpád-házi Szent Erzsébet. Magyar-német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában*, Kolozsvár, Verbum, 2009.

GECSE Gusztáv, *A vallási kultusz szimbolizmusa* in KAPITÁNY Ágnes, KAPITÁNY Gábor (szerk.), *„Jelbeszéd az életünk”. A szimbolizáció története és kutatásának módszerei*, Bp., Osiris-Századvég, 1995, 500–506.

GENETTE, Gérard, *Transztextualitás*, Helikon, 1996, 82–83.

GERICS József, *Egyház, állam és gondolkodás Magyarországon a középkorban*, Bp., 1995.

GRIG, Lucy, *Making Martyrs in Late Antiquity*, London, Duckworth, 2004.

GUSZAROVA, Tatjana, *Etnikai, politikai és vallási identitás egy 17. századi magyar jogász, Aszalay István eszmevilágában* in BITSKEY I., L. IMRE (szerk.), *Humanizmus, religio, identitástudat. Tanulmányok a kora újkori Magyarország művelődéstörténetéről*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2007, 114–125.

HARGITAI Andrea, *Kelemen Didák prédikációinak Pázmány-kompilációi*, ItK, 2001 5/6, 638–656.

HARGITTAY Emil, *Filológia, eszmetörténet és retorika Pázmány Péter életművében*, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2009 (Historia Litteraria, 25).

HELTAI János, *Műfajok és művek a XVII. század magyarországi könyvkiadásában (1601–1655)*, Bp., Universitas Kiadó, Országos Széchényi Könyvtár, 2008 (Res Libraria II).

HOLL Béla, *A legrégebb nyomtatott legendáskönyvünk*, Vigilia, 1954/11, 572–574.

HOLLÓ László, *A világiak által „vezetett” egyházmegye. Az erdélyi Római katolikus Státus társadalmi jelentősége*. I. kötet, Kolozsvári Egyetemi Kiadó, 2009.

HORVÁTH Cyrill, *Középkori legendáink és a Legenda Aurea*, Bp., 1911.

HÖLVÉNYI György (szerk.), *Katolikus Egyháztörténeti Konferencia – Keszthely*, Bp., Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, 1987.

IMRE MIHÁLY, *Nemzeti önszemlélet és politikai publicisztika formálódása egy 1674-es prédikációskötetben*, ItK, 1987/1988, 1/2, 20–45.

IMRÉNYI Tibor, *Vladimir Lossky: Panagia* in BENYIK György (szerk.), *Gyermekségtörténet és mariológia*, Szeged, 1997, 187–194.

JAKAB Elek, *Adatok énekeskönyveink bibliographiájához Toldy Ferencz jegyzetei nyomán*, Magyar Könyvszemle, Bp., A Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó Hivatala, 1882.

JANKOVICS József, NYERGES Judit (szerk.), *Hatalom és kultúra. Az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Iyväskylä, 2001.augusztus 6–10) előadásai II. kötet*, szerk. JANKOVICS József, NYERGES Judit, Bp., Nemzetközi Magyarorságtudományi Társaság, 2004.

KÄFER István, *Az egyetemi nyomda négyszáz éve [1577–1977]*, Bp., Magyar Helikon, 1977.

KAPITÁNY Ágnes, KAPITÁNY Gábor (szerk.), *„Jelbeszéd az életünk”. A szimbolizáció története és kutatásának módszerei*, Bp., Osiris-Századvég, 1995.

KASTNER Jenő, *XVII. és XVIII. századi olaszból fordított vallásos műveink*, Egyetemes Philologiai Közlöny, 1927/I–IV, 24–31.

KECSKEMÉTI Gábor, *Prédikáció, retorika, irodalomtörténet*, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1998.

KERÉNYI Ferenc, KECSKEMÉTI Gábor (szerk.), *Visszapillantó tükör. Tanulmányok Lukácsy Sándor 75. születésnapjára*, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2000.

KISS J. Adrienn, *A szubjektivitás megjelenése Illyés András prózai műveinek előszavában*, Magyar Könyvszemle, 2009/1.

KLANICZAY Gábor, *Szentkultusz és csodahit a középkorban – új megközelítések (Az előadás vázlata)* in HÖLVÉNYI György (szerk.), *Katolikus Egyháztörténeti Konferencia – Keszthely*, Bp., Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, 1987.

KLANICZAY Gábor, *Az uralkodók szentsége a középkorban. Magyar dinasztikus szentkultuszok és európai modellek*, Bp., Balassi Kiadó, 2000.

KLANICZAY Gábor, *A koldulórendek és az egyház* in KLANICZAY Gábor (szerk.), *Európa ezer éve. A középkor I–II.*, Bp., Osiris Kiadó, 2004, 9–22.

KLANICZAY Gábor (szerk.), *Európa ezer éve. A középkor I–II.*, Bp., Osiris Kiadó, 2004.

KLANICZAY Tibor (szerk.), *A magyar irodalom története 1600-tól 1772-ig*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1964.

KLANICZAY Tibor, *A múlt nagy korszakai*, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1975.

KNAPP Éva, *Pietás és literatúra. Irodalomkínálat és művelődési program a barokk kori társulati kiadványokban*. Bp., Universitas Könyvkiadó, 2001 (Historia Litteraria 9).

KOLTAY-KASTNER Jenő, *A magyar irodalmi barokk*, Budapesti Szemle, 1944/7, Bp., Franklin-Társulat, 113–133.

KORMOS Ottó, *Világ Királynője*, Vigilia, 1955/5, 230–233.

KÓSA László (szerk.), *Magyar művelődéstörténet*, Bp., Osiris Kiadó, 2003.

KOSTYÁL László, *Változatok egy témára – Árpád-házi Szent Erzsébet* in BARNA Gábor (szerk.), *A szenttisztelet történeti rétegei és formái Magyarországon és Közép-Európában. A magyar szentek tisztelete*, Szeged, Néprajz Tanszék, 2001, 98–103.

KOVÁCS Zoltán, *Illyés András szentírási könyvecskéjének magyar fordítása*, Magyar Könyvszemle, 1966/1, 81–83.

KOVÁCS Károly, *Hellenizmus, Róma, Zsidóság. Az újszövetség korának világa*, Köln-Bécs, Útitárs Kiadó, 1969.

KRÁSZ Lilla, *A reformáció és a német vallásháborúk* in POÓR János (szerk.), *A kora újkor története*, Budapest, Osiris Kiadó, 2009, 283–311.

KRUPPA Tamás, *Szent István kultusza a Báthoryak Erdélyében* in BENE Sándor (szerk.), „Hol vagy, István király?” *A Szent-István hagyomány évszázadai*, Bp., Gondolat Kiadó, 2006, 57–62.

LÁBADI Károly (szerk.), *A Grassalkovichok kora*, Gödöllő, Gödöllői Városi Múzeum, 1997.

LAFONT, Ghislain, *A katolikus egyház teológiatörténete*, Bp., Atlantisz, 1998.

LANDGRAF Ildikó, *Erzsébet, a magyarok királynéja – második Szent Erzsébet* in BARNA Gábor (szerk.) *A szenttisztelet történeti rétegei és formái Magyarországon és Közép-Európában. A magyar szentek tisztelete*, Szeged, Néprajz Tanszék, 2001, 109–128.

LÁZÁR Balázs, *A harmincéves háború (1618–1648)* in POÓR János (szerk.), *A kora újkor története*, Bp., Osiris Kiadó, 2009, 28–45.

LEDERER, Thomas, *Sacred Demonization. Saint's Legends in the English Renaissance*, Wien, Braumüller, 2007.

LENKEYNÉ SEMSEY Klára, *Jézus, Mária megváltója* in BENYIK György, *Gyermekségtörténet és mariológia*, Szeged, 1997, 199–210.

LEONE, Massimo, *Saints and Signs. A Semiotic Reading of Conversion in Early Modern Catholicism*, De Gruyter, 2011.

LOSCHERT Kázmér, *Az egyházatyák kora*, Bp. Pázmány Péter Irodalmi Társaság, 1937.

LUKÁCSY Sándor, *Prédikációk Szent István királyról* in LUKÁCSY Sándor (szerk.), *Isten gyertyácskái*, Pécs, Jelenkor Kiadó, 1994, 28–37 (Élő Irodalom sorozat).

LUKÁCSY Sándor, *Vadászmise* in LUKÁCSY Sándor (szerk.), *Isten gyertyácskái*, Pécs, Jelenkor Kiadó, 1994, 23–27 (Élő Irodalom sorozat).

LUKÁCSY Sándor (szerk.), *Isten gyertyácskái*, Pécs, Jelenkor Kiadó, 1994 (Élő Irodalom sorozat).

LUKÁCSY Sándor, *A szőlőfák gyümölcse. A prédikáció mint irodalmi műfaj* in LUKÁCSY Sándor (szerk.), *A végtelen jövő*, Bp., Balassi Kiadó, 1998, 9–14.

LUKÁCSY Sándor, „*Trombita, kürt, tanító vagyok*”. *Prédikátorok – hivatásukról, műfajukról* in LUKÁCSY Sándor (szerk.), *A végtelen jövő*, Bp., Balassi Kiadó, 1998, 15–34.

LUKÁCSY Sándor (szerk.), *A végtelen jövő*, Bp., Balassi Kiadó, 1998.

MAÁR Judit, *A drámai és az elbeszélő szöveg szemantikai vizsgálata*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1995 (Modern filológiai füzetek).

MACZÁK Ibolya, *A kanonikus plágium (Szövegalkotás barokk prédikációinkban)*, ItK, 2003, 2/3, 261–276.

MACZÁK Ibolya, *Egynéhány hasznos Jegyzések* in MACZÁK Ibolya (szerk.), *Summa. Tanulmányok Szelestei N. László tiszteletére*, Piliscsaba, Pázmány Irodalmi Műhely, 2007.

MACZÁK Ibolya (szerk.), *Summa. Tanulmányok Szelestei N. László tiszteletére*, Piliscsaba, Pázmány Irodalmi Műhely, 2007.

MACZÁK Ibolya, *Elorzott szavak: szövegalkotás 17–18. századi prédikációkban*, Szigetmonostor, Wz Könyvek, 2010.

MADAS Edit, *Utószó* in Jacobus de VORAGINE, *Legenda Aurea*, vál., az utószót, a jegyzeteket és a mutatókat készítette MADAS, Bp., Helikon Kiadó, 1990.

MARTON József, *Katolikus egyháztörténet*, Kolozsvár, Stúdium Könyvkiadó, 2001.

MARTON József, OLÁH Zoltán (szerk.), *Minden kegyelem! A 65 éves Jakubinyi érsek köszöntése*, Bp.–Kolozsvár, Szent István Társulat, Verbum, 2011.

MIHALOVICS Ede, *A katolikus predikáció története Magyarországon. Pázmány Pétertől napjainkig*, II. kötet, Bp., A Stephaneum Nyomása, 1901.

MOLLAT, Michel (ed.), *Études sur l'histoire de la pauvreté (Moyen Age–XVI^e siècle)*, Paris, 1974.

MOLNÁR Antal, *A jezsuita missio Turcica* in SZILÁGYI Csaba (szerk.), *A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, Piliscsaba, 2006, 150–162.

MOLNÁR Antal, *Szent István és Raguzá. A Szent Jobb Raguzába vitelének kérdéséhez* in BENE Sándor (szerk.), „Hol vagy, István király?” *A Szent-István hagyomány évszázadai*, Bp., Gondolat Kiadó, 2006, 49–56.

MOLNÁR Antal, *A jezsuita rend a 16. századi Magyarországon* in MOLNÁR Antal (szerk.), *Lehetetlen küldetés? Jezsuiták Erdélyben és Felső-Magyarországon a 16–17. században*, Bp., L'Harmattan, 2009, 17–28.

MOLNÁR Antal, *Az udvarhelyi „Missio siculica” kezdetei az 1650-es években* in MOLNÁR Antal (szerk.) *Lehetetlen küldetés? Jezsuiták Erdélyben és Felső-Magyarországon a 16–17. században*, Bp., L'Harmattan, 2009, 195–211.

MOLNÁR Antal, *Jezsuita tartományfőnöki vizitáció Erdélyben (1699)* in MOLNÁR Antal (szerk.) *Lehetetlen küldetés? Jezsuiták Erdélyben és Felső-Magyarországon a 16–17. században*, Bp., L'Harmattan, 2009, 225–236.

MOLNÁR Antal (szerk.) *Lehetetlen küldetés? Jezsuiták Erdélyben és Felső-Magyarországon a 16–17. században*, Bp., L'Harmattan, 2009.

MÜLLER, Gerhard Ludwig, *Katolikus dogmatika a teológia tanulmányozásához és alkalmazásához*, Bp., Kairosz Kiadó, 2007.

NAGY László, *A török világ végnapjai Magyarországon*, Bp., Zrínyi Katonai Kiadó, 1986 (Históriai mozaikok).

NEMES J. Balázs, *Jutta von Sangerhausen (13. század). Egy 'új szent' Szent Erzsébet nyomdokain?* In GÁBOR Csilla, KNECHT Tamás, TAR Gabriella-Nóra (szerk.), *Árpád-házi Szent Erzsébet. Magyar-német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában*, Kolozsvár, Verbum Kiadó, 2009, 107–122.

NEMESHEGYI Péter, *A jezsuita teológia sajátosságai a XVI. századtól a XXI. századig* in SZILÁGYI Csaba (szerk.), *A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, PPKE BTK, Piliscsaba, 2006, 44–52.

NÓDA Mózés, *Szent Erzsébet liturgikus tisztelete* in GÁBOR Csilla, KNECHT Tamás, TAR Gabriella-Nóra (szerk.), *Árpád-házi Szent Erzsébet. Magyar-német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában*, Kolozsvár, Verbum Kiadó, 2009, 176–183.

NYULASSY Ágnes, *A szentkultusz kezdetei Magyarországon, különös tekintettel Szent Jakab kultuszára* in DÖBÖR András, JANCSÁK Csaba, KISS Gábor Ferenc et alii (szerk.), *Szent Gellért vértanúságának 950. évfordulóján. Konferencia a szegedi Hittudományi Főiskolán és a JGYT Történettudományi Tanszékén 1996. szeptember 19–20*, Szeged, Belvedere Meridionale, 1998, 97–108.

OCSKAY György, *Pázmány hatása Kelemen Didák prédikációiban*, ItK, 1982/4, 436–448.

ORBÁN Gyöngyi (összeállította), *Dialógus és retorika. A III. Hermész táborban elhangzott előadások (Torockó, 1999. aug. 25–27)*, Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár, 2001 (Erdélyi Tudományos Füzetek, 233).

ŐZE Sándor, *Apokaliptika és nemzettudat a XVI. századi Magyarországon* in BITSKEY István, OLÁH Szabolcs (szerk.), *Religió, retorika, nemzettudat régi magyar irodalmunkban*, Debrecen, 2004, 112–122.

PAPP Andrea, „Példákrul faragott tükörök” (Utak és lehetőségek az exemplumkutatásban) in BITSKEY I., TAMÁS A. (szerk.), *Toposzok és exemplumok a régi irodalmunkban*, Debrecen, KLTE, 1994, 91–98.

PAPP Imre, *A francia vallásháborúk és a nantes-i ediktum* in POÓR János (szerk.), *A kora újkor története*, Budapest, Osiris Kiadó, 2009, 312–331.

PERCZEL István, *Isten felfoghatatlansága és leereszkedése. Szent Ágoston és Aranyszájú Szent János metafizikája és misztikája*, Budapest, Atlantisz Kiadó, 1999.

PÉTER Katalin, *A katolikus megújulás és a protestáns reformáció* in SOMORJAI Ádám, ZOMBORI István (szerk.), *A katolikus egyház Magyarországon*, Bp., A Magyar Katolikus Püspöki Kar Egyháztörténeti Bizottsága, 1991, 49–57.

PÓCS Éva (szerk.), *Áldás és átok, csoda és boszorkányság. Vallásetnológiai fogalmak tudományközi megközelítésben*, Bp., Balassi Kiadó, 2004.

POÓR János (szerk.), *A kora újkor története*, Budapest, Osiris Kiadó, 2009.

PRAŽÁK, Richard, *A Szent László-legenda* in JANKOVICS József, NYERGES Judit (szerk.), *Hatalom és kultúra. Az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Iyväskylä, 2001. augusztus 6–10) előadásai II. kötet*, Bp., Nemzetközi Magyarorságtudományi Társaság, 2004, 1075–1081.

PROKOPP Mária, *Szent István király az itáliai trecento festészetében* in BENE Sándor (szerk.), *„Hol vagy, István király?” A Szent-István hagyomány évszázadai*, Bp., Gondolat Kiadó, 2006, 39–45.

PROKOPP Mária, *Szent Erzsébet ábrázolásának főbb típusai a középkorban* in GÁBOR Csilla, KNECHT Tamás, TAR Gabriella-Nóra (szerk.), *Árpád-házi Szent Erzsébet. Magyar-német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában*, Kolozsvár, Verbum Kiadó, 2009, 159–166.

RÓZSA Huba, *Boldog vagy, mert hittél. Mária az Újszövetségben*, Vigilia, 1988/5, 328–333.

R. VÁRKONYI Ágnes, *Népi kultúra – elit kultúra*, ItK, 1992, 5/6, 525–541.

R. VÁRKONYI Ágnes, *II. Rákóczi Ferenc és a jezsuiták* in SZILÁGYI Csaba (szerk.), *A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, Piliscsaba, PPKE BTK, 2006, 163–189.

SÁGHY Marianne, *Egyház, szerzetesség, térítés a kora középkorban* in KLANICZAY Gábor, *Európa ezer éve. A középkor I.*, Bp., Osiris Kiadó, 2004, 117–132.

SÁGHY Marianne, *Isten barátai. Szent és szentéletrajz a késő antikvitásban*, Budapest, Kairosz Kiadó, 2005.

SÁGHY Marianne, *Bevezetés: Szent Odó és a szeretet rendje* in Salernói János, *Szent Odó élete*, ford., a bevezetést és a jegyzeteket írta SÁGHY Marianne, Bp., L' Harmattan, 2009.

SAXER, Victor, *Saint Vincent diacre et martyr. Culte et légends avant l'An Mil*, Bruxelles, Société des Bollandistes, 2002.

SCHNEIDER, Theodor, *A dogmatika kézikönyve*, Bp., Vigilia Kiadó, 1997.

SIGAL, Pierre-André, *L'homme et le miracle dans la France médiévale (XI^e–XII^e siècle)*, Ed. Du Cerf, 1985.

SIGAL, Pierre-André, *Isten vándorai. Középkori zarándoklatok és zarándokok*, Bp., Gondolat Kiadó, 1989 (1976).

SOMORJAI Ádám, ZOMBORI István (szerk.), *A katolikus egyház Magyarországon*, Bp., A Magyar Katolikus Püspöki Kar Egyháztörténeti Bizottsága, 1991.

SOMOS Róbert, *Alexandriai teológia*, Bp., Kairosz Kiadó, 2001.

SUIRE, Éric, *La sainteté française de la Réforme catholique (XVI^e–XVIII^e siècle), d'après les textes hagiographiques et les procès de canonisation*, Pessac, Presses Universitaires de Bordeaux, 2001.

SÜMEGI József, ZOMBORI István (szerk.), *Hermann Egyed emlékkönyv*, Bp., Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 1998.

Dr. SZÁNTÓ Konrád O.F.M., *A katolikus egyház története*, I. kötet, Ecclesia, 1983.

SZELESTEI N. László, *Laskai Osvát prédikációja magyarul a XVII. század végéről* in BITSKEY István, OLÁH Szabolcs (szerk.), *Religió, retorika, nemzettudat régi irodalmunkban*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2004, 59–73.

SZILÁGYI Csaba (szerk.), *A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, Piliscsaba, PPKE BTK, 2006.

SZÖRÉNYI László, SZABÓ Zoltán, *Kis magyar retorika*, Bp., Helikon Kiadó, 1997.

TASI Réka, „*Ha pedig immár kívánnátok tudni...*” *Illyés István prédikációskötetének használati lehetőségei* in BITSKEY I., IMRE L. (szerk.), *Retorika, interpretáció, szövegértés a régi magyar irodalomban*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Nyomda, 2003, 168–178 (Studia Litteraria).

TASI Réka, „*Trombita*”, „*sáfár*” vagy „*mennyei kenyér osztogatója*”. *Prédikátori szerepek egy 17. század végi kötetben*, Debrecen, A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárának közleményei, 2003.

TASI Réka, *A 17–18. századi katolikus prédikációk küzdelme a kimondhatatlannal (A távolban maradó transzcendencia és a távolság megszüntetésének vágya a nyelvben)*, Debrecen, A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárának közleményei, 2004.

TASI Réka, *Az isteni szó barokk sáfárai*, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2009 (Bibliotheca Studiorum Litterarium, 45).

TASI Réka, *Magyar nyelvű Szent Erzsébet prédikációk a 17–18. század fordulóján* in GÁBOR Csilla, KNECHT Tamás, TAR Gabriella-Nóra (szerk.), *Árpád-házi Szent Erzsébet. Magyar-német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában*, Kolozsvár, Verbum, 2009, 47–55.

TESZELSZKY, Kees, *Révay Péter és Justus Lipsius eszméi a történelemtől és a nemzeti identitásról* in BITSKEY I., L. IMRE (szerk.), *Humanizmus, religio, identitástudat. Tanulmányok a kora újkori Magyarország művelődéstörténetéről*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2007, 106–113.

TITIENI, Livia, *Introducere in VORAGINE*, Jacques de, *Legenda de aur*, trad. TITIENI, Livia, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1998.

TOLDY Ferenc, *A magyar nemzeti irodalom története. A legrégebb időktől a jelenkorig. Rövid előadásban*, III. javított kiadás, Pest, Athenaeum, 1872.

TÓTH István György, *A családtól az iskoláig* in B. GELENCSÉR Katalin (szerk.), *Művelődéstörténet. Tanulmányok és kronológia a magyar nép művelődésének, életmódjának és mentalitásának történetéből*, 1998.

TÓTH István György, *A magyar művelődés a kora újkorban* in KÓSA László (szerk.), *Magyar művelődéstörténet*, Bp., Osiris Könyvkiadó, 2003, 136–199.

TÓTH István György, *Jezsuita misszió Moldvában (XVI–XVII. század)* in Szilágyi Csaba (szerk.), *A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, PPKE BTK, Piliscsaba, 2006, 142–149.

TÓTH István György, *Misszionáriusok a kora újkori Magyarországon*, Bp., Balassi Kiadó, 2007.

TRÓCSÁNYI Zsolt, *Három nép, három nemzet, négy vallás*, Erdély Históriában, Csíkszereda, Pro-Print Könyvkiadó, 1998, 87–93.

TÜSKÉS Gábor, *Szagrális térstruktúrák a barokk kori zárándokhelyeken* in LÁBADI Károly (szerk.), *A Grassalkovichok kora*, Gödöllő, Gödöllői Városi Múzeum, 1997, 7–26.

TÜSKÉS Gábor, KNAPP Éva, *A katakombaszentek tisztelete. Fejezet a barokk kori szent- és ereklyekultusz történetéből*, Századok, 1994/1, 3–31.

TÜSKÉS Gábor, KNAPP Éva, *A szentisztelet rétegei* in TÜSKÉS Gábor, KNAPP Éva (szerk.), *Népi vallásosság Magyarországon a 17–18. században. Források, formák, közvetítők*, Bp., Osiris, 2001, 179–188.

TÜSKÉS Gábor, KNAPP Éva (szerk.), *Népi vallásosság Magyarországon a 17–18. században. Források, formák, közvetítők*, Bp., Osiris, 2001.

TÜSKÉS Gábor, KNAPP Éva, *Az első máriavölgyi mirákulumos könyv és utóélete* in FENYŐ István (szerk.), *Az egyházi irodalom műfajai a XVII–XVIII. században*, Bp., Argumentum Kiadó, 2002, 81–105.

VANYÓ László, *Bevezetés* in VANYÓ László (szerk.), *Vértanúakták és szenvedéstörténetek*, Bp., Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Kiadója, 1984.

VANYÓ László (szerk.), *Vértanúakták és szenvedéstörténetek*, Bp., Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Kiadója, 1984.

VANYÓ László, „*Legyetek tökéletesek...*” *Tanulmányok a keresztény aszkézis történetéhez a szerzetesség kialakulásáig*, Bp., Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Kiadója, 1991.

VANYÓ László, *Előszó* in *A III–IV. század szentjei*, a bevezetőt írta és jegyzetekkel ellátta VANYÓ László, Bp., Jel Kiadó, 1999.

VAUCHEZ, André, *Charité et pauvreté chez sainte Elisabeth de Thuringe d'après les actes du proces de canonisation* in MOLLAT, Michel (ed.), *Études sur l'histoire de la pauvreté (Moyen Age–XVI^e siècle)*, Paris, 1974, 163–173.

VAUCHEZ, André, *Spiritualitatea evului mediu occidental secolele VIII–XII*, Ed. Meridiane, 1994.

VESZPRÉMY László, *Szent István, a térítő a hazai krónikás hagyományban* in BENE Sándor (szerk.), „*Hol vagy, István király?*” *A Szent-István hagyomány évszázadai*, Bp., Gondolat Kiadó, 2006, 28–38.

VOIGT Vilmos, *A csoda = jel* in PÓCS Éva (szerk.), *Áldás és átok, csoda és boszorkányság. Vallásetnológiai fogalmak tudományközi megközelítésben*, Bp., Balassi kiadó, 2004, 59–66.

WATERWORTH, James, *The Council of Trent, The canons and decrees of the sacred and oecumenical Council of Trent*, London, Dolman, 1848.

ZEMPLÉNYI Ferenc, *Műfajok a reneszánsz és barokk között*, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2002 (Historia Litteraria II).

Lexikonok, gyűjtemények

BAUDOT, Dom, *Dictionnar d'hagiografie*, Paris, Librairie & Gay, 1925.

BENEDEK Marcell (szerk.), *Magyar irodalmi lexikon*, I. kötet, A–K, Bp., Akadémiai Kiadó, 1963.

DANIELIK József, *Magyar írók. Életrajz-gyűjtemény*. Második, az elsőt kiegészítő kötet, Pest, Kiadja a Szent-István-Társulat, 1858.

DENZINGER, Heinrich, HÜNERMANN, Peter, *Hitvallások és az egyház tanítóhivatalának megnyilatkozásai*, szerk. BERGER Ferenc, Bp., Örökmécs Kiadó – Bátonyterenye, Szent István Társulat, 2004.

DIÓS István (szerk.), *Magyar Katolikus Lexikon*, I–II. kötet, Bp., Szent István Társulat, 2004.

FARMER, David Hugh, *Dicționar al sfinților*, București, Univers Enciclopedic, 1999.

KŐSZEGHY Péter (szerk.), *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon. Középkor és kora újkor*, IV. köt., Bp., Balassi Kiadó, 2005.

PÉTER László, *Új magyar irodalmi lexikon*, Bp., Akadémiai Kiadó, 2000.

SÁVAI János (gyűjtötte és közreadja), *A székelyföldi katolikus plébániák levéltára I. Dokumentumok a csíksomlyói és a kantai iskola történetéhez*, Szeged, 1997 (Missziós dokumentumok Magyarországról és a hódoltságról I/II.).

SZINNYEI József (szerk.), *Magyar írók élete és munkái*, V. kötet, Budapest, Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala, 1897.

THIEME, Ulrich, BECKER, Felix, *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart* (19), Leipzig – Engelmann, 1939.

TÓTH István György (szerk., vál.), *Misszionáriusok levelei Magyarországról és Erdélyről (16–17. század)*, Bp., Osiris Kiadó, 2004.

VÁNYI Ferenc (szerk.), *Magyar irodalmi lexikon*, Bp., A »Studium« Kiadása, 1926.

ZALA Mária (szerk.), *Szentek lexikona*, szerk. Zala Mária, Bp., Dunakönyv Kiadó, 1994.

Internet

<http://drdiag.hu/kereso/diagnosztika.adatlap.php?id=104179> (megtekintve: 2011. augusztus 16.)

http://www.gregoriantarsasag.hu/tanulmanyok.php?tan=maria_kegykep.htm (megtekintve: 2011. február 9.)

Egyéb

Századunk, 1838/19, március 6.